

رسالہ سلوک

از

حضرت میر نعمان رحمۃ اللہ علیہ
رخیفہ حضرت مجدد الف ثانی قدس سرہ

مشائخ طرق اربعہ

از

حضرت خواجہ باقی باللہ دہلوی رحمۃ اللہ علیہ
رک از بیاض ایشان حضرت مجدد الف ثانی قدس سرہ نقل فرمودہ ہوندا

مشایخ حکماء

پروفیسر ڈاکٹر غلام مصطفیٰ اعجاز، سندھ یونیورسٹی

۱۳۸۹
۱۹۶۹

رسالہ سلوک

از

حضرت میر نعمان رحمۃ اللہ علیہ
(خلیفہ حضرت مجدد الف ثانی قدس سرہ)

✽ و ✽

مشائخ طریقی العربیہ

از

حضرت خواجہ باقی باللہ دہلوی رحمۃ اللہ علیہ
(کہ از بیان ایشان حضرت مجدد الف ثانی قدس سرہ نقل فرمودہ بودند)

✽ مشایخ طریقی العربیہ ✽

پروفیسر ڈاکٹر غلام مصطفیٰ اقبال سندھ یونیورسٹی

۱۳۸۹ھ

۱۹۶۹ء

بسم اللہ الرحمن الرحیم
مقدمہ

حضرت میر محمد لغمان علیہ الرحمہ ابن میر نیرنگ شمس الدین بدخشان رحمتہ اللہ علیہ رعدود^{۹۶}
در کرمند ملاحت یافت از ایام طفولیت در علوم ظاہری تکمیل یافتہ در پنج از حضرت امیر عبداللہ عشقی
رحمتہ اللہ علیہ فیوض باطنی حاصل نمود و بعد از ان بہ حضرت قطب المحققین خواجہ محمد باقی باللہ قدس سرہ
بہ دہلی آمدہ از ایشان مستفیض شد۔ چون آن حضرت قدس سرہ سلوک حضرت مجدد الف ثانی
قدس سرہ را مکمل کردہ خلافت خود از انی داشتہ و ایشان را بہ مرتبہ مرتضیٰ فرمودہ میر محمد لغمان
علیہ الرحمہ ابرارے استفادہ باطنی ہمراہ کرد۔ تا حضرت میر در ششم خلافت حاصل کرد و حسب الامر
بہ برہان پور روانہ شد۔ ولے در انجام شاخ از طریق دیگر (چون شیخ محمد فضل اللہ و شیخ علی روح اللہ
علیہما الرحمہ) موجود بودند این طریق نقشبندیہ از حضرت میر تر ویکے نیافت پس او بخدمت حضرت
مجدد الف ثانی قدس سرہ مراجعت نمود۔ بار دیگر آنجا رفت و آن بار ہم کامرانی نہ دید۔ پس بہ رتبہ ثالث
حضرت ایشان مشغول آن شہرام فرمودند و این مرتبہ بموجب مجلس حضرت میر در گرفت کہ مردمان چون
مورخ گردانندہ از دور نظارہ کنند بہ جذبہ و عالتہ در آئند۔ بدین کثرت عقیدت متہان
پادشاہ وقت (جہانگیر) خائف شد۔ پس حکم فرمود کہ او را از برہان پور بہ اکبر آباد (آگرہ) روانہ
کنند۔ حضرت میر آنجا رفتہ در رشتہ ہدایت گشتہ و فیض باطنی را عام کرد۔

بہ اعمال حضرت مجدد الف ثانی قدس سرہ (مانند حضرت ہاشم کشمی علیہ الرحمہ) قلم

و فقرات تاریخی نوشتہ و غالباً در سال ۱۰۰۰ھ وفات یافت۔

٢

دفتر دوم:- ۴-۶۳-۹۲-۹۹-

دفتر سوم: ۱-۲-۵-۹-۱۲-۱۵-۱۹-۲۱-۲۲-۲۴-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲

کابل (افغانستان) محفوظ است

دوشنبه ۱۱ ارشوال المکرم ۱۳۸۹ هـ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى - اما بعد فقد قال
رسول الله صلى الله عليه وعلى آله وسلم إن الله ليبعث لهذه الأمة
على رأس كل مائة سنة من يجدد لها دينها - مراد از دینهاست از مفسران
والمبهمی - مراد از من جماعت است و آن نزد علمای ظاهری جماعتی است از مفسران
و محدثان و فقهای که از کمال تابعیت بدرجه مقبوعیت رسیده اند و باعث اعطای دین متین
و استخراج جزئیات از کلیات و اشاعت آن بر کافه مخلوقات گردیده - و هیچ شک نیست
که این قسم علماء در هر زمان موجود نمیشوند - و آن نزد علمای باطنی جماعتی است که از تمام
تقلید به مرتبه تحقیق فائز گشتند و تربیت خاص و تمذیب با اختصاص در باب اصول و ایصال
حق جل و علا مقرر کردند - و این نوع اولیای نیز که علمای ربانی اند در هر زمان موجود نمی باشند
اما آن ذات معین که جامع کمالات صوری و معنوی و دارنده مراتب ظاهری و باطنی باشد
و اتفاق هر همه تجدد خواهد بود - و آن حدیث متفق علیه که لا یزال من امتی امة قائمة

بِأَمْرِ اللَّهِ تَعَالَى لَا يَصُورُهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ وَلَا مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ
وَهُمْ عَلَى ذَلِكَ تَزِدُّهُمُ الْعُلَمَاءُ صَوْرِيَّ عَمَلٍ بِرِجَالِهِمْ عِلْمًا بِشَرِيعَةٍ وَطَرِيقَةٍ هِيَ كَمَا بِمَقَرَّتِهِ
تَحْقِيقَ قَائِمٍ مُشَدَّدٍ أُنْدُ وَتَخْصِصَ بِمَاءَةٍ نَهْ دَارِنْدَ وَتَحْقِيقَ تَزِدُّهُمُ الْعُلَمَاءُ صَوْرِيَّ عَمَلٍ هِيَ بِرِجَالِهِمْ
أُولَئِكَ كَارِزَانِ عَالِمٍ هَسْتَنْدَ إِذَا بَرَارٍ وَخِيَارٍ وَابْدَالٍ وَاقْطَابِ انْخَوَاتِ وَنَحْوِهَا بِدَرْ
مَشْرَبِ مُحَمَّدِي وَهَلْ كُشْتَنْدَ وَتَخْصِصَ بِهَرِّ سَالِ نَهْ دَارِنْدَ.

بَدَانَكُ دَرِ احَادِيثِ قَدِيسِي وَارِدِ هَسْتِ إِنَّ فِي جَسَدِ بَنِي آدَمَ لَمْضَغَةٌ
وَفِي الْمَضْغَةِ فَوَادٌ وَفِي الْفَوَادِ ضَمِيرٌ وَفِي الضَّمِيرِ سِرٌّ وَفِي السِّرِّ خَفِيٌّ وَفِي
الْخَفِيِّ أَخْفَى وَفِي الْأَخْفَى أَقْوَا - وَدَرِ أَضْيَافِ نَبِيِّ آئِمَّةِ هَسْتِ كَمَا إِنَّ فِي جَسَدِ بَنِي
آدَمَ لَمْضَغَةٌ إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهَا وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهَا
أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ - وَإِنَّ هَدِيثَ بِالْقَرْنِ دَالٌ هَسْتِ بِرَأْسِ قَلْبٍ دَرِ عَالَمِ اجْسَادِ
هَمِينَ مَضْغَةٍ هَسْتِ كَمَا تَطْلُعُ حَقِيقَتِ جَامِعَةٍ هَسْتِ هَذَا عِنْدَ الْأَكْثَرِ وَامَّا عِنْدَ الْبَعْضِ
مَضْغَةُ أَشَارَتِ بِقَلْبٍ مَدُورِ هَسْتِ كَمَا أَقَامَ الدَّمَاعُ هَسْتِ وَدَرِ سِرِّ هَسْتِ.

بَدَانَكُ طَرِيقِ مَوْصِلِ إِلَى اللَّهِ لَعْدِ الْقَاسِ خَلَّاقِ هَسْتِ وَإِذَا بَجَلِ طَرِيقَةِ كَرِاقِبِ
وَأَهْلِ هَسْتِ طَرِيقِ عَلَيْهِ نَفْسُ بِنْدِ هَسْتِ بِوَاسِطَةِ التَّزَامِ مَتَابَعَتِ سُنَّةِ عَلَى صَلَاحِهَا
الصَّلَاةُ وَالْحَجَّةُ وَاجْتِنَابُ الذُّبُوحِ نَامِ صَنِيعِ هَسْتِ الْإِشَانَةِ كَمَا هَسْتِ دَرِ بَدَانِ
الْإِشَانِ مَزْدِجِ كَشْتِ هَسْتِ وَحُضُورِ ذَاتِ وَآكَاهِ الْإِشَانِ دَوَامِ مَبْدَا كَرْدِ - آهْ
دَرِ طَرِيقِ كَمَا مَتَمُولِ صَحَابَةِ كَرَامِ هَسْتِ عَلَيْهِمُ الرِّضْوَانُ أَفَاضَةُ اسْتِفَادَةِ الْعِلَاسِي هَسْتِ وَ

صحبت و محبت شیخ مقتدا بار عایت آداب کافی. و اذکار و اشغال ممد هست و
 معاونات هست و پس ریاضت که درین طریق مفید است اعتبار سنت سینه است بحسب
 بدانکه اول یاد کردن است و آن عبارت است از تکرار اسم ذات در محله
 لطائف خمس به این طریق که اولاً زبان را بکلام چسبانده و بجمع است متوجه قلب صنوبری که
 پہلوے چپ واقع است کرده و لفظ مبارک اللہ کہ اسم ذات است در دل بہ طریق خطره
 بگذارد و بہ زبان دل این لفظ معظم بگوید بے آنکہ صورت دل را تصور کند و نفس را
 بندہ کند بلکہ بطور خودی آوردہ باشد و از اسم معظم ملاحظہ ذات بیچون و بیگون تواند کرد
 و بیچ صفت ملاحظہ نہ نماید تا از علیے ذات بہ تنصیف صفات تنزل نہ نماید و از تنزیہ
 ذاتی بہ تنزیہ صفاتی نہ گراید. چون دین ذکر قلب ملک چهل شود و یاد حق بیدل صفت
 ذاتیہ سالک شود. یعنی چنانچہ سامع را شنوائی و باصرہ را بینائی مثل غیر متفکک است
 همچنین دل را یاد حق لازم بین گردد. پس متوجہ بہ دستور گذشتہ بجانب محل روح کہ زیر
 پستان راست کہ محاذی دل است گردد و اسم ذات بہ زبان روح تکرار نماید تا آنکہ این
 ذکر نیز دوام یابد و صفت ذاتیہ گردد. پس بہ مقام ستر کہ بقاصدہ چار انگشت از دل کیو
 سینه واقع است متوجہ بہ دستور سابق شدہ و اگر سازد. پس بمقام خفی کہ بمقابلہ چار انگشت
 از محل روح بہ طرف سینه واقع است متوجہ شدہ و اگر سازد. پس بمقام اخفی کہ در وسط صدر است
 متوجہ شدہ و اگر بہ کرسم ذات سازد. پس بجانب بلع کہ محل نفس و جواس است متوجہ شدہ
 و اگر سازد. پس بہ سلطان الذکر مشغول شود. و آن عبارت ازین است کہ دم دراز کشد

دور و از کشیدن دم ذکر را در همه محلهای مذکورہ ملاحظہ نمایند تا آنکہ این ذکر در تمام بدن جاری گردد بلکه در خارج نیز پیدا گردد و صفت ذاتی گردد و این را یادداشت اسے نیز گویند۔

بدانکہ بعد از جاری شدن ذکر در لطیفہ قلب نفی و اثبات نیز گفتہ باشد یہ این طریق کہ نفس از ذات بردارد و العت لا بہ تارک مانند ہاے الہ برودش بر است و ہاے الہ اللہ بر دل۔ و طاق اختیار کند تا بہست و بہفت بلکہ زیادہ بر آن یکدم بگوید لیکن طاق باشد نہ بہفت۔ لہذا این را دو قوت عددی گویند۔

بدانکہ عالم گیر کہ عبارت است از جمیع کمونات چہ عالم امر و چہ عالم خلق۔ پنج ازان عالم خلق بہست کہ نفس و عناصر اربعہ باشد۔ و پنج ازان عالم امر کہ قلب کل و روح کل و مہر کل و خفی کل و اخفی کل باشد۔ چنانچہ اصول عناصر در عالم خلق بہست بہشت ان اصول لطائف خمسہ فوق عرش در عالم امر بہست۔ و عرش ختمائے عالم خلق بہست و فوق آن مقام قلب بہست و فوق آن روح و قس علی ہذا۔ و عالم صغیر عبارت از انسان است کہ مرکب از اجزائے عشرہ بہست چہ بعد از تسویہ قالب چیزے از ہر لطیفہ از لطائف خمسہ آتشقہ باین اجزائے عناصر جسمانی دادہ از فوق العرش فرود آورده درین مجموعہ جمع ساختہ تا کہ ہمیت و جلالی کہ نسخہ جامع و بمشایہ فاتحہ الکتاب بہست از کتاب کائنات مرتب شد۔

بدانکہ این لطائف خمسہ کہ از عالم امر اند و داخل در جسد اند و نہ خارج

و نه تقلید و نه مفصل بلکه معنی دارند با تمام جسد و توابع آن۔ لیکن چون بعضی اجزای
جسد را منظریت زیادہ بر بعضی دیگر است و تفاوت در منظریت آنها نیز متفاوت است
بتفاوت استعداد سالکان لهذا بعضی مقام روح برائے تسهیل امر بر طالبان در زیر
پستان راست کہ مقابل زیر پستان چپ مقام قلب است مقرر کردند علیٰ ہذا القیاس
برائے رعایت سالکان مقام ذکر ستر بمقابلہ چار انگشت از مقام قلب کہ اسرارہ ایا قلو
مناسبت تام است مقرر کرده اند و از مقابل آن کہ فاصلہ چار انگشت از مقام روح
بجانب صدر باشد مقام خفی مشخص کرده اند و مقام اخفی در صدر کہ کثر الرحمن است
مقرر نموده اند و بعضی سالکان بموجب تفاوت استعداد خود با مقام متردہ در مقرر
کرده اند و قول بنیادگان کہ صد و سی و الاقرباں کنون الامسواں دلیل یافتند
و خفی را در پیشانی و اخفی را در فرق سر مقرر ساختند و نفس را در زیر ناف مقام معین
یافتند و حدیث اعدا اعد ذلك نفسك التي بين جبینك دلیل یافتند
و در طریق سابقہ مقام نفس در سر است برائے آنکہ اخرا ما يخرج عن رؤس
الصدق ليقین حب المجاہد پس ہر گاہ حب جاہ کہ صفت ذاتیہ نفس است در سر باشد
و غلب کہ موصوف آن نیز در ہما نجا باشد فتاقل۔ و بعضی حضرات مقام خفی در سواد
اعظم کہ نشا سواد العین مشخص نموده اند و مقام اخفی در قفا کہ در پس نقطہ مسویدہ اے
سم الدماغ مشخص کردند فافہم و اگر بعضی حضرات این لطائف را مکمل مشخص فرمودہ
اند و می فرمود کہ با مکانیند و بے مکانیتند معنی کہ نہ از قبیل محیت مکان یا مکان است بل معنی

کہ بے کم و کثرت ہے فانی

بدانکہ اصل لطیفہ قلب تعالیٰ فعل تو کوین حق ہے یعنی افعال را با سرہا منسوب
 بہ حق بیاید و پس و بعدانی معلوم نماید کہ لا فاعل غیر اللہ و فناءے قلب در نیجا رہید
 و علامت اوان ہے کہ تعلق علی و جی بہ غیر حق نہاند یعنی ماسوی بنوعی فراموش از دل
 او شود کہ اگر علم را بہ تکلف خواہد کہ ماسوائے حق را بخاطر بکند اند نہ تواند در خاطر گذرانید۔
 چنانچہ علم است یا از دے نائل شدہ است حب اشیا و نیز بطریق اولیٰ زائل شدہ باشد
 و لوزر قلب را از دے مقرر کردہ اند۔ چون سالک فناءے قلب می رسد داخل اولیاء اللہ
 می شود و این لطیفہ زیر قدم حضرت آدم است علی نبینا و علیہ السلام۔ پس ہر کہ آدمی
 المشرب ہے و موصول بدی حق تعالیٰ از راہ ہمین لطیفہ خواہد بود۔

و نیز بدانکہ اصل لطیفہ روح صفات ثبوتیہ حق ہے کہ یک قدم از مرتبہ فعل
 بہ حضرت ذات اقرب ہے سالک بعد حصول فناءے لطیفہ روح ہمہ صفات ثبوتیہ بحق تعالیٰ
 منسوب خواہد یافت و بعلم و بعدانی معلوم خواہد کرد کہ لا حسی ولا علم ولا مرید الا اللہ
 فعلی و نحوہا۔ و لوزر این لطیفہ لوزر سرخ مقرر کردہ اند و ولایت این لطیفہ زیر قدم حضرت
 ابراہیم ہے کہ ہر کہ ابراہیمی المشرب ہے از راہ ہمین لطیفہ بحق سبحانہ خواہد رسید و صاحب
 این مشرب را استعداد دو درجہ از ولایت پیکانہ ہے الا بقسو قاسی۔

و نیز بدانکہ اصل لطیفہ بر صفات سلبیہ ہے کہ یک قدم از مرتبہ صفات ثبوتیہ
 بجز ذات اقرب ہستند و بعد حصول فناءے این لطیفہ صفات سلبیہ بحق تعالیٰ منسوب

می باشد و علم و عدلی می یابد و هوالتی نیست کجاست شئی و نحو ذلك فافهم
و لوز این لطیف مفید مقرر کرده اند و ولایت این لطیفه زیر قدم حضرت موسی است
و صاحب این لطیفه سه ولایت از چکانه طے کرده الا بقس و قاسی.

و نیز بدانکه اصل لطیفه خفی شیوانات ذاتیه است که یک قدم بذات اقرب است
و لوز این لطیفه سیاه مقرر کرده اند و ولایت این لطیفه زیر قدم حضرت عیسی است - هر که
عیسی المشرّب است راه و سه بجانب قدس از همین لطیفه خواهد بود - صاحب این
ولایت صاحب چهار وجه و ولایت از چکانه خواهد بود الا بقس و قاسی و مناسب
تساع به حضرت جمال داد.

و نیز بدانکه اصل لطیفه رخی مرتبه است که کالبرزخ است در میان مرتبه تنزی
و در میان احدیت مجرّد و قنای این لطیفه مربوط به کلی همان مرتبه مقدمه است و لوز این
لطیفه را نیز مقرر کرده اند و ولایت این لطیفه زیر قدم حضرت خاتم الرسل است علیه و علیهم
الصلوة و السلام صاحب این مشرب با بالذات است و حصول مراتب چکانه از ولایت است
بدانکه از حضرت شیخ منقول است که اولی نماز صبح در وقت غلّس مقرر قنای خلی

است فاحفظ

و نیز بدانکه این لطائف خمس خبری را بطائف کلی برسان بطائف کلیه بیادداشت
مسمی متوجه باشد یعنی مسما به اسم الشهابی که بعد و سبب و اسطر لفظ و معنی متوجه شود تا مکتوب

را یعنی حضرت مجدد الف ثانی قدس سره

و شہود و لوازم سے میسر گردد۔

و نیز بدانکہ آنچه در اینجا مکتوبات و شہودی گردد فی الحقیقت ظلال اسماے الہی است
و این ظلال را نہایتے نیست۔ بسا سالک ظلال با اصل دانستہ یہ معبودیت پرستیدند
اعاذنا اللہ سبحانہ من ذلک

نیز بدانکہ نور نفس بعد از تزکیہ بے رنگ بے کیفیت بہت قافہم۔
و نیز بدانکہ عروج لطائف خمسہ کلیہ تا دائرہ اولی از سہ دوائر ولایت کبرئے
کہ متضمن سہ دائرہ و یک قوس است خواہد بود۔ چون اذان ترقی واقع شود معاملہ بالنفس
خواہد افتاد و قلمے تم و بقاے کمال و اطمینان نفس و انشراح صدر و اسلام حقیقی و ارتقا
یہ مدارج رضا واقع خواہد شد۔ و چون اذان مقام نیز ترقی واقع شود معاملہ با عنقراری و عنقر
ہوائی و عنقر آبی خواہد افتاد۔ و چون اذان مقام نیز ترقی واقع شود معاملہ با خبرائے ارغنی
کہ در کمال نبوت است خواہد افتاد۔ و چون اذان مقام نیز ترقی واقع شود در ہیئت جدائی
کہ در حقیقت کعبہ بہت معاملہ خواہد افتاد۔ و چون اذان مقام نیز ترقی واقع شود در کمال
رسالت و عارفیت و محبوبیت و خاتمیت و حقیقت قرآنی و حقیقت صلوٰۃ و معبودیت صرفہ
و ذات بخت میر خواہد افتاد کہ نظری باشد فی الاخیرین۔

و نیز واضح باد کہ آنچه نوشتہ شد در قرب ولایت است و الا در قرب نبوت کہ
تقریباً ہما بہت لسیان ماسوی الشد سلب افعال و سلب صفات و نحو ذلک فی ما حال است
و اسوا بعبید و بدانند جب احوال و خاطر جانند بہد صفات و افعال را در خود عاریت بیند

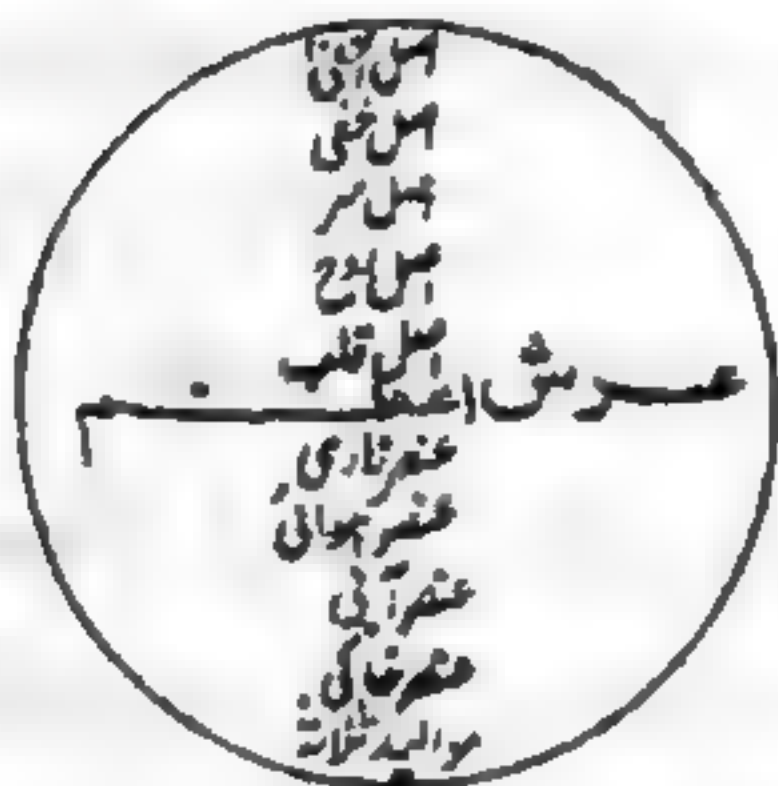
وامانات عاریتی را به صاحب امانات بسیار وفاتناست درست حاصل آید پس بهائیان
عاری پویشیده بعمل در غناهر و عبیدیت ذات الهی علی وجه الاستوار مشغول باشند و
اعلائے کلمۃ اللہ تعالیٰ و الشفقتہ علی خلق اللہ والدعوة الی اللہ و اتباع رسول اللہ صلی
اللہ علیہ وآلہ و صحبہ وسلم در پیش گیرد۔

قانون ۵۔ باید که در گفتن لا اله الا الله همه لطائف آفاقی و انفسی و همه اصول لطائف کظلال
اسماء الهی بہت و همه اصول که صفات سلبی و حیوانی است و همه شیونات ذاتی و همه اعتبارات
ذاتی و همه ہئیت وجدانی و همه حقائق را در تحت لا بیار و الا اللہ گویند و وجہ باحدیت
مجردہ بل بذات بحت کہ تجرد بہت و تجردات از تجردات نیز در انجا معطل بہت نماید و محمد
رسول اللہ گویند غاشیہ عبیدیت بندگی و متابعت سرافکنندگی یا رعایت اعتدال رعنا
پرورش گیرد کہ این راہ را بہ اقرب بہ قرب نبوت بہت قافہم

و درین راہ غیر از اتباع بشرع محمدی علی صاحبہا الصلوٰۃ و السلام ریاضت نیست
و غیر از صحبت بامر شد کامل مکمل و با دوستان معنوی و غیر از اعلائے کلمات الهی خالصاً
لوجہ اللہ تعالیٰ دوام و شفاست نہ۔ این بہان راہ بہت کہ بعد از تابعین و تبع تابعین
رو باستان آوردہ بود۔ بعد از شش ہزار سال باز بطور آمد طوبی لمن وحیدھا
ولمن ہداھا

و نیز بدانکہ فناست کہ در قرب نبوت بہت جداست و فناست کہ در ولایت کبر
است بر و ظلال با اصول جداست و فناست کہ در فناست بہ لطائف خمس بہت جداست۔ فافہم

عالم کبیر یعنی کائنات

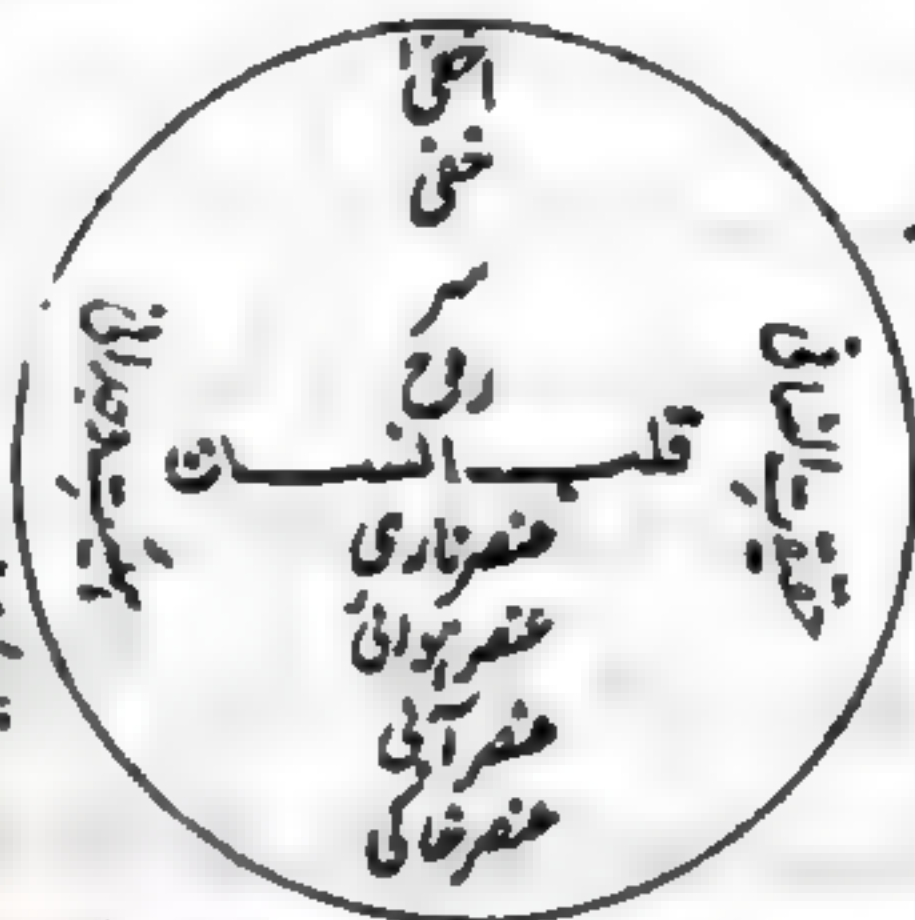

بدانکه الحال شروع به تفصیل
میر به طریق بیان دواتر که اسهل است
در وجبه ان نموده خواهد شد تا فهم.

یعنی انسان

عالم کبیر و عالم کبیر و عالم کبیر

از آن جهت

عالم صغیر

یعنی انسان

بدانکه انسان من حیث صورت حائل امور عشره جزئی است لکن بعد از الفروع
الی الاصول جامع اصول و فروع است و عادی جزئیات و کلیات و ممتاز است بقواعد جزو
از منی و مبداء اربع هیئت و جدائی.

بدانکه بعضی از اولیاء هر دو دایره را جامع ساخته اند چنانچه عقل کل و عقل جزو
و نفس کل و نفس جزو و هیولای کل و هیولای جزو و طبیعت کل و طبیعت جزو و صورت کل و صورت جزو

و صورت برتریه و فعل مطلق و فعل مقید و مرتبه سیادت کلید و جزئییه و مرتبه جامعیت کلید و
جزئییه نیز داخل گردند کلید فی العالم کبیر

دائرة ولایت صغری

و جزئییه فی الانسان من حیث الخلقه
و جامعیت فی الانسان الاکمل فرادی
فرادی و مجموع و بالوحیدانیه
العظمی و الوحدۃ الکبری قافهم -

و درین مقام دوام ذکر خنی
و تدار ذکر و ذکر در مذکور و کثرت

مراقبات و مشاهدات و اکتفا فراتر و سخن مؤکده مقام اقطاب و اغواش
اولیای است -

بدانکه همین ظلال اسماء مبادی تعینات اولیای است - چنانچه ذوات اسماء
یا حی مبادی تعینات انبیای است علی نبینا و علیهم الصلوٰۃ والسلام -

بدانکه حق تعالی را غنا بر ذاتی است از عالم و عالمیان که ان الله کفنی عن
العالمین - و با وجود غنا بر ذاتی از صفات ثابته است که واسطه فیوض کائنات است
نزد و انتها و ظلالها چه اگر اسماء صفات مبنی بود کائنات از کتم عدم به وجود مبنی آمد و استفاضه
و افاضه آفا قافا بتوسط آنها است - پس وجود و ظهور و لوازم وجود و ظهور به آنها است
و واسطه افاضه و استفاضه کلیه قیوم الزمان وقتی است و جزئییه کافه اولیا مدار نظام

درین دائرة ظلال اسماء
واجبی است و حقیقت و هو الهمم لظلال
شمسه است ظهور توحید و جودی و توحید شود
و سماع و وجد و نحو ذلک درین جا است
همین ظلال مبادی تعینات اسماء و لیات
حتی که خلفه اربعه نیز -

و انتظام عالم و عالمیان ماند -

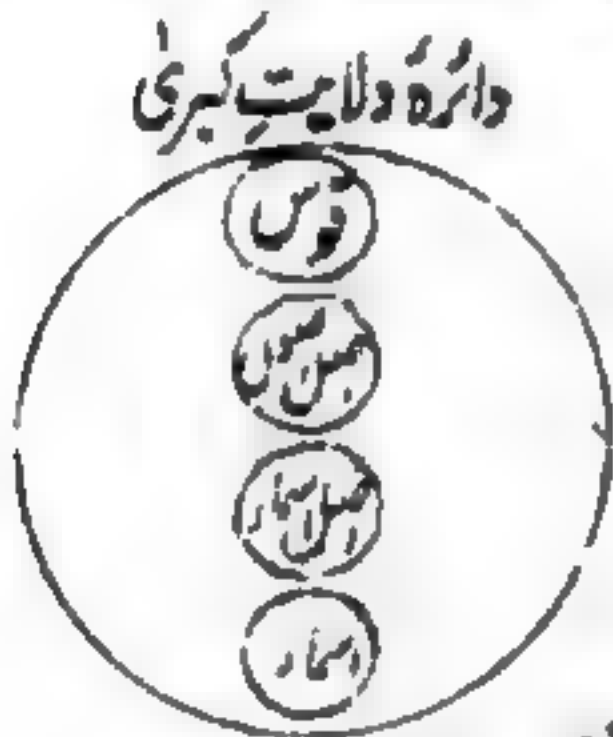
بدانکه هر اسے از اسماء الهی بمنزل کلی است و فلاسے که پیدا از آنها آمده اند بمنزل جزئیات اند - پس هر اسم کلی مبدأ تعین نبی است از انبیاء و هر ظلال جزئی مبدأ تعین ولی است از اولیاء الله - و هر جزئی منسوب شود بسوے کلی خود این است معنی محمدی المشرّب و موسوی المشرّب و عیسی المشرّب عند بعض - و طریق هر یک از اولیاء در وصول بجا نبی حضرت ذات طریق همان نبی است بالتبعیة الالبسیرة قاسر و نزدیک کل اولیاء محمدی المشرّب عبارت از ان جو انکدر است که از راه حب الحق و بحقیقة الحقائق می شود - پس سیر او در مافوق بحقیقة الحقائق و نزول او نیز در حقیقة الحقائق باشد فیهم من فیهم -

و نیز بدانکه متابعان انبیاء از کمال متابعت از خیریت بر می آیند و کلیت می رسند و لو بالتبعیة و از مرتبه کلیت کلی کلیات که حقیقة الحقائق است نیز می رسند - و نیز بدانکه ولی محمدی المشرّب بکمال متابعت بمرتبه می رسد که فوق مراتب جموعات است من وجه اگر چه از اصالت بهره ندارد -

و نیز بدانکه همه انبیاء از راه بیان خود که اسماء الهی اند وصول بخندلے تعالی میسر دارند و از راه اسماء جمع که الله مرئی آن سر و است صلی الله علیه و آله و صحبه و سلم وصول دارند بالتبعیة - بدانکه در میان تبعیت انبیاء درین مرتبه و تبعیت اولیای محمدی المشرّب درین فرق بسیار است من وجه چنانچه در میان تبعیت اولیاء درین مرتبه و اصالت انبیاء در مراتب خود فرق است بسیار من وجه - مختصراً آنکه اگر چه تابعان را بمنابعت در مرتبه

حقیقتہ المتعاقبات چیزست کہ بدست می آید فوق این مرتبہ است کہ بالا صلا متبوعان ابدست
می آید لیکن المتبوع متبوع والتابع تابع۔

و نیز بدانکہ برآمدن از کم کی کہ مربی نبی اوست بجز بے محبت حقیقت محمدی علی صاحبها
السلام و التحیة کہ اجماع ہمہ کلیات است تحقق است اطلاق یافتن بر کلیات دیگر نیز بواسطت حقیقت محمدی
ملک و این از قبیل وصول بازخانی یکی است چرا کہ ہمہ کلیات
کہ مبادی تعینات انبیاء است جزئیات حقیقت محمدی است
و از قلب حقائق فلا حد و س۔

میر ولایت سائر اولیات و دائرة اولی است و پس
بدانکہ مراد به اسماء در اینجا سقا و ثوبیہ نائده است

و صفات ثمانیہ صفات سلیمہ و دو دائرة و یک قوس و دو ولایت انبیاء است علی انبیا و علیہم السلام۔
بدانکہ چون سالک در امانات به حصول نمود و بعد از آن خود بعد از معرفت کلی رساند عین ماند و در
نه اثر و نبات از دهم و از آفاق و انفس و از ظلال بالکل حصول پیوست پس بجای ترقی کہ در ولایت صغری
غنی و وقتی بود درین مقام اتم است سراندر لاج نهایت دیگران و رسیدایت نقش بندید این است۔
و این دو اتم کہ ابواب ولایت صغری را موعود به فردا است ولایت کبری را تقدیر وقت درین نشاء
است یقین کہ موعود ایشان فوق الفوق و درین مقام فلس و بقای که حاصل می شود انفس
فلس اتم و بقای اتم است و بجای حقیقی فعل و صفت ذات و ربی است انفس را و انبیا و همه را
انشریح دارد تقاضای رها و سلطنت انفس مطمئن بر تخت عدد درین مقام است۔ بدانکہ درین ولایت

ہر چند خناسے نفس و اطمینان او حاصل شد لکن جہاد باطنی صر قلب باقی بہت ۔

دائرہ ولایت علیا

بہانکہ در ولایت علیا میر در اکیم پان

است چنانچہ در ولایت کبری میر در سیمناہر است

یعنی در ولایت کبری میر مثلاً علم و قدرت اودہ

واقع است و در ولایت علیا میر در اکیم و العید

والمرید مثلاً واقع است ۔ و وسعت صفات را

بدون ملخو طبت ذات با وسعت ملخو طبت صفات

ایچ نہ = ت بلکہ لغات بسیار بہت ۔ بہانکہ این ولایت علیا را کہ ولایت ملائکہ

ملا علی فوقیت بہت بر ولایت انبیاء کہ ولایت کبری است نہ تفلیت چرا کہ صاحب ولایت

تحتانی را عروجات بر حقیقت ولایت فوقانی واقع می شود و صاحب حقیقت ولایت علیا بموجب

بہمان حقیقت نمایند چنانچہ در شرح مباحث مذکور بہت چنانچہ فضل خیر خاں است ہر چند

غنا صرد گیر یا علو است

پس ولایت مذکورہ را

افوق است بہ تفلیت

افضل ولا تفلیت للانبیاء علی نبیا

سید شریب علی بن محمد جرجانی (المتوفی ۱۰۳۰ھ) این شرح موافقت فی علم الکلام

نہ نوشت ۔

دائرہ اسماء باطنی و حقی
است کہ بیک در جہاد اسم الکام ہر کثیر
ذات اقرب اندہ این اسماء مبادی تعینات
ملائکہ ملا علی اندہ درین دائرہ محاطہ بالشر
و بادو آہ بہت و ترکیب ملائکہ نیز
ازینہا است

اولی کمال نبوت
درین مقام اول حضرت ذات است
صفات و اسماء و ثنونات و اعتبارات
در دید محبت نہ در خارج و محاطت درین
و علیہ السلام مقام بجز اسے از فی بہت

دولت اسے این بہت
علیہ کہ مرتبہ اولی ہا از تعین اول
است کہ جامع جمیع مراتب اسماء
و صفات و ثنونات و
اعتبارات بہت

و انکشاف مقطعات قرآنی و تشابهات و سائے تاویلات در اینجا هست.

بدانکه نبوة مخصوص به انبیاء است علی نبینا و علیهم السلام. و کمالات نبوت بالا مقامات
نیز مخصوص به ایشان است اما بالتبعیه بعضی افراد است مرحوم آن سرور صلی الله علیه و آله و سلم
نیز میراست. و کمالات لایات ثلثه نسبت به کمالات نبوت بمشابهة قطره نسبت به دریای محیط است
و عارفان کدین مقامی رسد مومن به ایمان غیب حقیقی است و از علمای سابقین است از افاضل
عزیزه قالب آنها حکم بدن اخروی می گردد. و درین جایز صعود و کثرت و در مهبوط بالکل رو کلیت
است چرا که نگارانی به فوق نه مانده است. و درین مهبوط عنبر خاکی پائین تر و نفس است و اتم

بدانکه تقاضای که باین مقام واقع

است به اعتبار ترقیات و منزلات و مقامات
است. مگر آنکه صاحب مقام مفضل را قریب باشد
که صاحب مقام عالی را نبود. چنانچه حضرت روح
فائق است بر حضرت ابراهیم به اعتبار ایشان و

دائرة کمالات سالک
صاحب آن مقام شوق است بر آن و
اغذ می کند از حضرت ذات بالا مقامات
اگر چه این مرتبه از تعجیب یافته باشد
می کند از ترقیات و تقوی می کند و آئینا
باذن الله تعالی

سافل است من حیث المقام. کذا لک الاولیا. ایضا بدانکه هر چند درین مراتب افراد

ذات از اسما و صفات و شیونات است و از اتم الظاهر
و ابدا من متعالی است لکن هنوز ذات بکت بسیار رسیده فائز.
دائرة کمالات اولوا العزم و صاحب این کمالات

دائرة کمالات اولوا العزم
صاحب این مقام مجاهد است
بجاء و جفاقی و تقوی و در
خلق الله باله

کمال کلین فی عین التوکل منوره است و درین مقام از سبب ذات تعالی معدوم الکیفیت است

چنانچه در کمالات نبوت موصول الکفایت بوده است۔ و محبت درین مقام معنی ارادہ مالکیت
و شفقت بر مخلوق است چنانچه علمائے شریعت مقرر نموده اند فاقم۔

چنانچه خاتم الرسل صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خاتم مراتب
رسالت و مراتب نبوت است صاحب کمالات خاتمیت کہ از
افراد امت باشد خاتم ولایات و کمالات و حقائق و اسرار
و معارف محمدی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و درین مرتبہ تکمیل است نہ تلویح۔

بدانکہ اصل منصب قیومیت شعبہ الیت از جمعیت
کمالات خاتمیت و انچه قبیل از وصول بہ کمالات خاتمیت
منکشف می شود بمنزلہ ظلال و عکوس قیومیت است نہ عین الیت۔

دائرة کمالات خاتمیت
صاحب این کمالات خاتم ولایات
محمدی است علی صاحبها الصلوٰۃ
و السلام

دائرة قیومیت
کمالات این دائرة نیز
ناشی است از دائرة
خاتمیت

دائرة محبوبیت
اسماء و صفات کہ مقام
صلی انبیاء و رسل است علی
نبیہا و علیہم السلام

دائرة خلقت
کہ صاحب خود دائرة
تعیین وجودی است بلکه
تعیین حقیقی

دائرة محبوبیت
ظلال اسماء و صفات
کہ مقام اصلی اولیاد
است

دائرة محبوبیت
خالصہ کہ محض بہ ان مرتبہ
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم من حیث
ولایت ائمہ احمد صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم

دائرة محبوبیت
ذاتہ تنزیہ کہ محض حق آن سرور
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم من حیث
اممہ محمد صلی اللہ علیہ و
آلہ وسلم

دائرة محبت
ذاتہ محض بہ کلمہ اللہ است
امانہ و بہ اتباع ایشان
تبعہ

بدانکہ درین ہر

مرتبہ صور صفات ثنائیہ
متعلیٰ شئ شود چنانچہ در مرتبہ
اول صور علیہ آیتا منشأ
می گردد و فافهم۔

دائرہ تعین وجودی
درین مرتبہ ثنائی است
از مراتب حقیقت
المقالات

دائرہ حبیبی
فخشن بہ آن ہر در مرتبہ ثنائی
علیہ اکسوم من حیث کلمات
الاصحیٰ المبارکین علیہ
الصلوٰۃ والسلام

دائرہ حقیقت
کعبہ ربانی حضرت یحییٰ درین
مرتبہ متعلیٰ بذات من حیث عظمت
و کبریائی حقیقی است و ہین است مرکز در
عالم کبریٰ چنانچہ مضغہ است در
عالم صغریٰ

دائرہ
تعین حی و این مرتبہ
ثالث است از مرتبہ
حقیقت المقالات

بدانکہ منشأ

ہر تخیلیات ذاتیہ من نور صرف است کہ سجود بیجا آید و اصل ہر تخیلیات ذاتیہ
شدہ پس ہر گاہ طہار ہر تخیلیات ذاتی با شدا از سجودی دیگران چہ ستودہ آید فافهم
وصول باین مقام از راہ تفصیل است پس کہ سلوک جذبہ دنیا بال و پر شکستہ فافهم۔

دائرہ حقیقت قرآنی
کہ نور اطلاق صرف نیز درین مرتبہ
گنجایش نہ دارد و مگر عند التزول بلکہ
مبدع و وسعت یحییٰ ذاتی از امتیاز بچگونہ
ایچ چیز انہائی نیست

بدانکہ در کلام اللہ با وجود اجمال

تفصیل ثابت است و وسعت و تمیز نیز

کائن یعنی با وجود بساطت امر از منی و وعدہ از وعید

متناہات با امتیاز کہ ہر است از لوراک غیر و اجمال تفصیل نیز از ہین مجبیل است۔

دائرہ
فاتحہ الکتاب کہ نصرت اولیٰ
بیان الوہیت و ربوبیت است
نصف
مشارقی
مشرکین اللہ وین العبد نصرت سیدم
بیان عبادت تم و ہدایت علیا
و عبادت علیا

دائرہ مقطعات قرآنی
کہ اسرار است میں الحب و المحبوب
بلا واسطہ نصرت مشاہد است
قرآنی کہ رموز است میں المحب
و المحبوب و انعم

دائرہ بسم اللہ
الرحمن الرحیم کہ مثل است بر ہمہ اسرار
توریت و انجیل و زبور و بر اسمائے دیگر
و عادی تمام اسرار قرآن مجید
و فاتحہ الکتاب است

دائرہ بار بسم اللہ
الرحمن الرحیم عن خواص
بائے مرقعہ اللہ
المیہ

دائرہ نقطہ یاد
اسم کہ اصل حقیقہ الحقائق
است و بس

دائرہ صباحت
مرحب این حسین ذات
کمال است حضرت ذات
است

دائرہ ملاحت
مرحب این حسین ذات
مرتب ذات است
قافم

دائرہ سلوۃ درین
مقام غیر از دست بخوانی و
اعتیانتی بے چگونگی کہ در قہر کمال
است تعبیر نمی توان کرد

بدانکہ این مرتبہ نسبت بہ اصل
الاصل دارد و حقائق سابقہ ہمہ اجزائے است
و حقیقت قرآنی جزو این حقیقت است ازین جهت

او مبداء و معیت بے چوئی است و صلوة کمال و معیت بے چوئی مرتبه صلوة درین معیت است
 بمشایه رتبت است در مخفی بر قررة عینی فی الصلوة و ارحمتنا یا بلال - و
 الصلوة معراج المؤمن و اقرب ما یكون العبد من الرب فی الصلوة
 ازین جا است قافهم.

دائرة معبودیت
 مرفعه که تحقیق تحقیقت لا اله الا الله محمد رسول الله صلی الله علیه و آله
 و سلم درین جا است و نیاز عباد از
 معبود نیز درین جا

بدانکه قدم را اهل درین مرتبه گنجایش
 که گفت یا محمد ان ربک یصلی
 اشاره به منع وصول قدمی است بقدر الجسد
 و الهیته که منظری را منع نه فرموده اند بلکه وسیع
 ساخته اند قافهم

دائرة نزول و
 بهبوط در مرتبه جزا رهنی و
 استقامت بر در حبه اوئی بندگی
 و هدایت و ارشاد و اعلائے
 کلمات الله

هفت درجه متابعت درین معیت است
 دست فی اهد و تابع حکم متبوع درین مقام می گیرد
 که گویا از یک مشرب آب می خوابد قافهم
 و سر بقیه از حمد محمدی بودن درین مقام منکشف

می گردد - صلی الله تعالی علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم -

تمام شد

مشارح طرق العرب

(طریق خواجہ باقی باللہ رحمۃ اللہ علیہ)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بفضلہ تعالیٰ این بندہ حقیر بہ کابل (افغانستان) رفتہ از کتب خانہ حضرت نورالمشارح علیہ الرحمۃ مطالعہ یک مخطوطہ نادر کردم کہ واردہ رسائل امام ربانی مجدد العتہ ثانی قدس سرہ بود۔ در آخر آن مخطوطہ یک رسالہ بود کہ در آن طرق اربعہ حضرت خواجہ باقی باللہ رحمۃ اللہ علیہ درج بود و آن رسالہ را حضرت مجدد العتہ ثانی قدس سرہ از بیاضین پیر خود نقل فرمودہ بودند این بندہ را سعادۃ رفیق حال بود کہ آن رسالہ را بتاریخ ۲۶ اگست ۱۹۶۹ء نقل کردم و حالاً پیش قارئین تذکر کنم۔

والسلام۔ احقر۔ غلام مصطفیٰ خان

بسم الله الرحمن الرحيم

ذکر مشائخ طُرُق اربعہ کہ مشہور بہت در بلاد ماوراء النہر و خراسان از دستخط
خاص امام ہشتین قبلۃ العارفين مرشد و پیر حضرت محبوب رب العالمین قطب ربانی حضرت
مجدد ثانی رضی اللہ عنہ نقل گرفته شد۔ اعمیٰ انتساب پیران ایشان بہ این
تفصیل است۔

انتساب این داعی کمینہ محمد الباقی باین خاندان علیہ چنان است کہ
این کمینہ خرقہ پوشیدہ و مصافحہ کردہ و اجازہ نامہ نامہ وار شاد یافتہ از حضرت
مرشد علی الاطلاق و غوث الآفاق فی المشارق و المغرب بالاسحقاقی محدومی و صیدی
خواجہ اسحاق قدس سرہ۔ و ایشان از دجا اجازہ و نسبت وار شاد یافتہ اند۔

اولاً از والد خود حضرت قطب الاقطاب مولینا خواجہ علی کاسانی اللہ ہمیدی قدس
سرہ۔ بعد از ان از خلیفۃ الخلفاء ایشان حضرت مولینا لطف اللہ قدس سرہ کہ ہمیرہ نیز
بودہ اند کبیرت مولینا خواجہ و حضرت مولینا لطف اللہ قدس سرہ از حضرت مولینا شامی
مرفیانی کہ از خلفاء حضرت خواجہ احرار اند اولاً نسبت درست کردہ مجاز شدہ بودند۔ بعد

از ایشان بحضرت مولینا محمد قاضی پیوسته از ایشان نیز مجاز گشته اند. و بعد از ایشان
 بحضرت ثدومی مولینا خواجگی نیز بیعت کرده اند و خدمات و ایثارها سبب نهایت
 مالا و نفساً بقدر یکم رسانیده اند. پس از ان جهت حضرت مولینا خواجگی قدس سره
 ایشان را صدیق خفّار و قائم مقام مطلق خود خوانده اند. پس معلوم شد که حضرت
 مولینا خواجگی و حضرت مولینا لطف الله را انتساب و اجازت از مولینا محمد قاضی است
 و ایشان را از خواجہ احرار است. اعی حضرت ناصر الملت و والدین خواجہ عبید الله ایشان
 را اجازت و انتساب بحضرت مولینا یعقوب چرخانی است و ایشان را خواجہ بہار الحق والدین
 التقبیلہ است و ایشان را بحضرت امیر کلال و ایشان را خواجہ بابائے سماوی و ایشان را
 خواجہ علی غزینان را آیتنی و ایشان را خواجہ محمود بن خیر نقوی است. و ایشان را خواجہ عسکرت
 ریوگری است و ایشان را بحضرت قطب الاتقان خواجہ جهان خواجہ عبدالخالق عجد وانی و
 ایشان را خواجہ یوسف ہمدانی و ایشان را خواجہ ابو علی قاسمی طوسی و ایشان را خواجہ
 ابوالقاسم گرگانی و ایشان را شیخ ابوالحسن خرقانی و ایشان را شیخ یازید لبطانی و ایشان
 را بہ امام جعفر صادق۔ و امام جعفر صادق را قدس سره دو نسبت است یکے پیدر بزرگوار خود
 امام محمد باقر و ایشان را بہ امام زین العابدین و ایشان را بہ امام حسین و ایشان را پیدر بزرگوار
 خود اسد اللہ الغالب علی ابن ابی طالب کرم اللہ وجہہ و ایشان نیز جامع دو نسبت اند
 یکے از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بہ واسطہ دوم بواسطہ خلفائے ثلاثہ۔ و این نسبت کہ
 امام جعفر صادق را بہ آبائے گرامی است رضی اللہ تعالیٰ عنہم سلسلۃ الذہب می نامند

لشرافت و قزاحت و لطافت و غیر این نسبت را سلسلہ الفضل می گویند و نسبت دیگر
 امام جعفر رضی اللہ عنہ به پدیر خود است قاسم بن محمد بن ابی بکر الصدیق رضی اللہ عنہم که از
 فقهای سعه بوده اند از کبار ائمہ دین اند و ایشان را بحضرت سلمان فارسی است و ایشان
 را نیز دو نسبت است یکی از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم با واسطه و نسبت دیگر با واسطه و خرقا
 اربعه لیکن از هر یکی از خلفا نسبت خاص یافته در طریق ذکر خفیه قلبی و توجیه مراقبه باطن
 منسوب اند بحضرت صدیق اکبر رضی اللہ عنہ که طریق خاص ایشان بوده و حضرات خواجگان
 قدس اللہ قللے اسرار هم در پیش این نسبت نموده اند بدایچه منسوب بحضرت صدیق اکبر
 اند رضی اللہ عنہ مخفی نماند که خواجہ ابوالقاسم گرگانی که پیر خواجہ ابوعلی فارمدی است
 ایشان را نیز دو نسبت است یکی شیخ ابوالحسن نرقانی که مذکور شد نسبت دیگر ایشان
 به شیخ ابوعلی کاتب است و ایشان را شیخ ابوعلی رودباری و ایشان را شیخ ابوعمت آن
 مغربی و ایشان را به سید الطائفه شیخ جنید است قدس سره و شیخ ابوالحسن نرقانی
 به سعه منسوب اند یکی به شیخ بایزید بسطامی چنان که مذکور شد و این بحسب روحانیت است
 و دیگر شیخ ابوعلی رودباری و شیخ ابوسعید الجانی و این دو هم بحسب روحانیت است هم بحسب
 و شیخ بایزید بسطامی را نسبت و بیعت بحضرت امام بقر ناطق جعفر صادق است رضی اللہ عنہ
 چنانکه امام غزالی در کتاب طیب القلوب خود آورده اند که شیخ بایزید به امام جعفر بیعت
 فرموده و ده ام ذکر اللہ و شکره شکره گفته تا آن از دنیا رحلت فرموده و آنی کلام
 و همچنین است در کشف المحجوب شیخ علی عثمان جلایی که معاصر شیخ ابوعلی فارمدی بوده اند

و در تذکرہ عطار قدس سرہ۔

پوشیده نمائند که سبب اجازت این گمینه از طریقہ بہرہ یسویہ اولیٰ بار از حضرت
 قطب الاقطاب غوث الخدائی و انطوائی حضرت قاسم شیخ المیاں عالی الکبیر منکلی است
 بعد از شیخ المشائخ فی العالم الاکمل الاظم سید طیب طینی است بعد از ایشان از برادر ایشان
 امینی السید السند العارف باللہ و الغوث الاکمل الاظم بلا امتیاز ہند تا وخذ و منا و
 و استاذنا سید عبد الشاہ طینی مرۃ بعد از مرۃ دیگرۃ بعد از مرۃ اجازت نامہ حاصل ہوا و مرۃ
 مشرورہ کردند و در ہمیں طریقہ از مشائخ گہا بسیار بہ اجازت و ارشاد موفقی و مبشر
 گردیدہ تکررًا عن الاقطاب مذکورہ گردانید۔ پس معلوم باشد کہ حضرت قاسم شیخ از
 طرق اربعہ مشورہ مجاز بودند لیکن روش طریقہ ایشان جبر بودہ و درین طریقہ منسوب
 مجاز اند۔ اولاً از روی معنی از حضرت شیخ خداست داد و از روی صورت از دو خلیفہ
 شیخ خداست داد اول از خواجہ مولینا ثوری کہ ہیچہ سال در ملازمت ایشان سلوک
 نمودہ مجاز شدہ اند و بعد از ان از مشائخ طرق متقدوہ و بعد از مساحت ملازمت
 بہ مشائخ بحضرت مولینا و کوہ در پی پیوستہ اند و ہیچہ سال دیگر در خدمت ایشان
 ہیچہ بعد از وفات ایشان ہیچہ ارشاد نشستہ اند و می فرمودند یا آنکہ بہ کیر سن
 رسیدہ ام اگر دامنم کہے باشد کہ از وفاندہ می توان گرفت نتیجہ عمر بخدمت آن عزیز لبر
 می پردم و غایتیہ او پرورش کردہ در جلوے او می روم و ایشان یاد از کیر اسے متقدمین
 می دادند ہینتا ہینتا و جالیسہ و صاحبہ رضی اللہ عنہ۔ و حضرت شیخ

خدائے داد را نسبت بہ شیخ جمال الدین و شیخ جمال الدین را نسبت بہ شیخ خادم بہت و حضرت
 مخدومی سید عبداللہ را مع برادر نسبت بہ بزرگوار ایشان بہت کہ اعلم علمائے زمان و اکبر
 کیلے وقت بودہ اند و مشہور اند بقاضی صالح السبکی و حضرت مخدومی سید عبداللہ را از
 مشایخ طرق متعدد نسبت ہا و اجازت ہا بسیار بہت لے مذکور کہ تحریر از عن الطویل و
 حضرت شیخ محمد صالح المشہور بقاضی والسید بشیخ علی شیخ بہت و ایشان را بشیخ علی بہت
 ایشان را یائمن بابا بہت و بعضی بہ امین اتا گفتہ اند و ایشان را البہد اتا و بعضی بہن اتا
 را نسبت بہ شیخ جمال شاشی دادہ اند و بعد اتا را بہ رنگی اتا بہت و رنگی اتا را بہ حکیم اتا
 و حکیم اتا را بہ حضرت برہان المحققین خواجہ احمد سیوی بہت و ایشان را بہ شیخ ابو یوسف
 ہمدانی بہت و نسبت بہ شیخ ابو یوسف ہمدانی تا آخر مذکور شد و خواجہ احمد سیوی را دو
 نسبت دیگر بہت یکے بہ شیخ شہاب الدین سروردی و دیگر بہ ارسلان بابا و ایشان را
 نسبت بہ حضرت سلمان فارسی نیز دادہ چنانکہ فرقہ لمانی آنحضرت را علی اللہ علیہ وسلم
 حضرت سلمان بہ ایشان رسانیدہ اند و می تواند بود کہ این نسبت از راہ معنی باشد بر تقدیر
 صحت اما نسبت بہ ابن کمینہ در طریقہ علیہ کبرویہ ہمدانیہ فتحیہ از کبار مشائخ در ان طریق
 واقع شدہ خصوصاً از حضرت برہان المحققین و قطب العارفین و غوث السالکین شیخ صدر
 الملک والدین البخاری القراکولست کہ مدہ ذہ سال فی الخلوة و الخلوة بالغد و الاصل
 و النجیہ و السفر و الحضر ملازم استبان بودیت بودہ منظر ات خاصہ و لباس فرقہ از شیخ
 ترسون المردی و شیخ توہالدین ابراہیم الحنفی کہ ہمپیرہ ہا سے مخدومی الاعظم شیخ

صدرالدین بودند مسیر گردید پس این هر سه غریز را نسبت بحضرت مخدومی قطب الاقطاب
 الشیخ الشهیر السامی مولینا محمد انجلی است و ایشان را نسبت بحضرت مخدومی الاعظم الشیخ حاجی محمد
 انجلی و شانی است و ایشان را بحضرت شاه البید واری است و ایشان را انتساب به شیخ
 رشید البید واری است و ایشان را به امیر عبداللہ البرزس آبادی است و ایشان را بنحو
 انجلی ختانی و ایشان را به امیر کبیر امیر سید علی الهمدانی است و ایشان را شیخ محمود شوقانی
 و ایشان را به شیخ علاءالدوله اسمعانی و ایشان را شیخ عبدالرحمن اسمعانی و ایشان را
 شیخ احمد انجریانی و ایشان را به شیخ علی لای خونی و ایشان را شیخ محمدالدین بغدادی
 و ایشان را شیخ نجم الدین کبری و ایشان را شیخ عمار یاسر و ایشان را به شیخ ابوجحیب سروری
 و ایشان را به شیخ احمد غزالی و ایشان را دو نسبت است یکی به شیخ یوسف همدانی و دیگری
 به شیخ ابوبکر نساج و شیخ ابوبکر نساج را شیخ ابوالقاسم گرگانی است و ایشان را نیز دو نسبت
 است چنان که ذکر شد یکی به شیخ ابوالحسن خرقانی و دیگر به شیخ ابوعلی تودباری و ایشان را شیخ
 ابوعثمان مغربی و ایشان را شیخ جنید بغدادی و ایشان را به بصری سقلی و ایشان را به شیخ
 معروف کرخی و ایشان را دو نسبت است یکی به امام علی موسی رضا ای ابا نه الکرام و
 دیگر به اودطانی و ایشان را بحجیب عمی و ایشان را شیخ حسن بصری و ایشان را بحضرت
 علی کرم اللہ وجہہ و امام علی موسی رضا را انتساب به پدر خود است امام موسی کاظم و ایشان
 را به پدر خود امام جعفر صادق و ایشان را دو نسبت است چنان که ذکر شد و اللہ اعلم
 اما انتساب این کمینہ در طریق عشقیہ از دو جا تریب است یکی از جانب مخدومی

سید عبداللہ ابی بکناب شیخ محمد قلی خلیفہ بہشت وایشان را انتساب بہ قمار شیخ و بابا شیخ
 بہشت وایشان را بہ محمد صادق شیخ وایشان را بہ ابوالحسن شیخ وایشان را بہ الیاس شیخ
 وایشان را بہ محمد قلی شیخ وایشان را بہ خدائے قلی شیخ وایشان را بہ میر غیاث الدین شیخ
 وایشان را بہ بایزید شیخ وایشان را بہ شیخ قوام الدین لبطامی و شیخ بہا الدین مغربی و
 این دو عزیز منسوب اند کبیرت سلطان العارفین شیخ ابوزید لبطامی و نسبت شیخ بایزید لبطامی
 الی آخر مذکور شد

اما انتساب این فقیر حقیر در طریقہ قادریہ و چشتیہ بہ دو عزیز بہشت یکے بہ سید
 تاج الدین متنی و دیگر بہ سید عبداللہ مکی و این دو عزیز را انتساب بہ شیخ علی منقر (منقری)
 است وایشان را بہ شیخ محمد تجادی وایشان را بہ شیخ طاہر بن زریان وایشان را بہ شیخ
 احمد بن موسی البشیشی وایشان را بہ شیخ شہاب الدین ندوق وایشان را بہ شیخ ابوالحسن علی
 البشیشی بواسطہ احمد بن موسی مذکور و شیخ ابوالحسن علی را انتساب بہ الدیخود بہشت شیخ
 ابو جعفر عمرانی علی وایشان را بہ سید محمد الدین ابو محمد صالح الزواولیت وایشان را
 بہ شیخ محمد مخلص طیبی بہشت و شیخ احمد بن رندہ مر (زندہ مرد؟) و این دو را انتساب بہ شیخ
 شرف الدین ابن العادل بہشت وایشان را بہ شیخ عبداللہ بن خجارج الدین الفاروقی بہشت
 وایشان را بہ شیخ جمال الدین بن یوسف بن محمد بن نصیر معدنی بہشت وایشان را بہ شیخ
 عبداللہ محمد بن ابراہیم عبدالواحد بن سرور المقدسی بہشت وایشان را بہ غوث ثقلین
 محی الدین عبدالقادر الجیلانی بہشت وایشان را بہ شیخ ابی سعید المبارک بن علی المہرزی

والیشان را به شیخ ابوالحسن علی بن محمد بن یوسف اترش الکباری است والیشان را به شیخ
 ابوالفرج عبدالرحمن بن عبداللہ الطرموسی است والیشان را به شیخ عبدالواحد بن عبدالغفری
 تمیمی والیشان را به والد خود شیخ عبدالغفری است والیشان را به شیخ ابوبکر محمد را تشلی است
 والیشان را به شیخ ابوالقاسم الجندی البغدادی است سید الطائف والیشان را به شیخ سری
 سقطی والیشان را به شیخ معروف کرخی و نسبت شیخ معروف کرخی تفصیل الی آخر مذکور شد
 (تمام این سلسلہ ہائے حضرت خواجہ باقی باللہ رحمہ اللہ دستخط خاص الیشان تفصیل وار گرفته شد)

تمت

